

Gezici Kütüphaneler: Dijital Uçurum, Benzetme ve Fiilimsi Türleri

T.8.2.1–2, T.8.3.1, 5, 7, 9: Noktalamaya dikkat ederek okur; söz sanatlarını (benzetme) ve fiilimsilerin işlevlerini kavrar. T.8.3.14, 25, 30, T.8.4.2, 9: Metinle ilgili soruları yanıtlar, çıkarım yapar; açıklayıcı anlatımla bilgilendirici metin yazar.

HATIRLAYALIM

- Gezici kütüphane, yerleşik kütüphaneden yararlanamayan okurlara taşıtlarla kitap götürerek fırsat eşitliğini destekler; ücretsiz internet ve bilgisayar eğitimiyle dijital uçurumun kapanmasına katkı sağlar.
- Araçlarda iki binden fazla güncel kitap ve personel bulunur; ödünç verme, internet, film gösterimi ve süreli yayınlar hizmet iken bilgisayar, yazıcı, LCD TV ve projeksiyon donanımdır.
- Dünyada gemi (İsveç), tren (Fransa), posta (Sovyetler), deniz-kara (Norveç); ülkemizde ise 1960'larda Ürgüp'te Mustafa Güzelgöz'ün merkeple başlattığı hizmet 1963'ten sonra motorlu taşıtlarla sürdürülmüştür.
- Benzetme (teşbih) zayıf olanı güçlü olana benzetir; fiilimsiler kip ve kişi eki almadan isim-fiil (işin adı), sıfat-fiil (ismi niteleme) ve zarf-fiil (eylemi niteleme) görevinde kullanılır.

1 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki gezici kütüphane şemasından yararlanarak unsurların "Hizmet" mi "Donanım" mı olduğunu ve okura yararını yazınız. İlk satır örnektir.

Okura Sunulan Hizmetler

- Kitap ödünç verme
- Ücretsiz internet erişimi
- Film gösterimi ve yayınlar

Araçtaki Donanımlar

- Bilgisayarlar ve yazıcı
- Projeksiyon, LCD TV, DVD
- Okur oturma grubu

Gezici kütüphane unsuru	Grubu	Okura sağladığı yarar
Kitap ödünç verme	Hizmet	Kitabı belirli süreyle alıp okumasını sağlar.
Projeksiyon ve LCD TV	Donanım	Film ve belgesel gösterimi yapılmasını sağlar.
Ücretsiz internet erişimi	Hizmet	Bilgiye ulaşım araştırma yapmasını sağlar.
Bilgisayar ve yazıcı	Donanım	Dijital kaynak kullanma ve çıktı alma imkânı verir.

2 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki "gibi" kullanım kartlarında dört cümle verilmiştir. Hangi karttaki cümlede "gibi" sözcüğü benzetme (teşbih) amacıyla kullanılmamıştır?

I. Kart • Deniz feneri gibi
Benzetme (aydınlatma yönü)

II. Kart • Roman, dergi gibi
Örnek sıralama (teşbih yok)

III. Kart • Birer kanat gibi
Benzetme (ufuk açma yönü)

IV. Kart • Bahçivan gibi
Benzetme (özenle yetiştirme)

- A I. kart: Gezici kütüphane, köyleri aydınlatan bir deniz feneri gibidir.
- B II. kart: Araçta roman, öykü, dergi gibi farklı türde yayınlar yer alıyor.
- C III. kart: Kitap sayfaları, okuru yeni kıtalara uçuran birer kanat gibidir.
- D IV. kart: Kütüphaneci, bilgi bahçesini özenle sulayan bir bahçivan gibidir.

3 ÇOKTAN SEÇMELİ • DÜŞÜN

Bir cümlede farklı görevlerde birden çok eylemsi yer alabilir; buna göre hangi seçenekte üç eylemsi türünün tamamına birer örnek bulunmaktadır?

- A Belgeseli izleyen okurlar, görüşlerini açıklamak üzere düşünerek söz aldı.
- B Sabah erkenden uyanıp kütüphaneden aldığı romanı bahçede okudu.
- C Bilgisayar kullanmayı öğrenen gençler ödevlerini zamanında teslim etti.
- D Raflardaki eskimiş dergileri toplayarak okuma salonunun masasına bıraktı.

4 EŞLEŞTİRME

Gezici kütüphane konusundaki terimleri karşısındaki açıklamalarla eşleştiriniz.

- a 1. Personel
- d 2. Projeksiyon
- e 3. Yerleşik
- c 4. Dijital uçurum
- b 5. Süreli yayın
- a) Bir kurumda görev yapan çalışanların tümü
- b) Belirli aralıklarla basılan gazete, dergi gibi eserler
- c) Toplumların bilgiye erişim ve teknoloji kullanımındaki farkı
- d) Görüntünün ışıkla perdeye veya ekrana yansıtılması
- e) Gezici olmayan, belirli bir mekânda sabit bulunan

5 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Doğru ifadelerin D, yanlış ifadelerin Y kutusunu işaretleyiniz.

- Gezici kütüphane hizmeti, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada yaygınlaşmıştır. ☒ D ☐ Y
- Mustafa Güzelgöz, 1960'larda Ürgüp'ün köylerine trenle kitap ulaştırdığı için ödül almıştır. ☐ D ☒ Y
- Dijital uçurumun kapanması için yalnız bilgisayar kurmak yetmez; eğitim de verilmelidir. ☒ D ☐ Y
- "Gezici kütüphaneye uğradı." cümlesindeki "uğradı" sözcüğü kip eki aldığı için zarf-fiildir. ☐ D ☒ Y
- Bilgilendirici metinlerde kanıtlar ve örnekler ağırlıklı olarak gelişme bölümünde yer alır. ☒ D ☐ Y

6 BOŞLUK DOLDURMA

Boşlukları kutudaki uygun sözcüklerle tamamlayınız.

- gemi isim-fiil tartışmacı merkep açıklayıcı
- eşitliğini

1. Uzak okura kitap götürmek fırsat eşitliğini destekler.
2. Ürgüp'te köylere merkep ile kitap ulaştırılmıştır.
3. İsveç'te gezici kütüphane hizmeti gemi ile verildi.
4. Cümlede işin adını bildiren fiilimsiye isim-fiil denir.
5. Bilgilendirici metinde açıklayıcı anlatım biçimi kullanılır.

7 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki ülke-taşıt panosuna göre gezici kütüphane araçlarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GEZİCİ KÜTÜPHANE TAŞITLARI

İsveç & Fransa
Gemi · Tren

Norveç & Sovyet
Deniz-kara · Posta

Türkiye (Ürgüp)
Merkep → Otobüs

- A) Coğrafi koşullar ve ulaşım olanakları seçilen taşıtı etkilemiştir.
- B) Norveç'te hem deniz hem de karayolu araçlarından yararlanılmıştır.
- C) Türkiye'de 1963 yılından sonra motorlu taşıtlar da hizmete girmiştir.
- D) Tüm ülkelerde gezici kütüphane hizmeti aynı yıl yalnız trenle başlamıştır.

8 SIRALAMA

Görseldeki yazma rehberinden yararlanarak bilgilendirici metin yazma basamaklarını baştan sona 1'den 5'e kadar sıralayınız.

1. Giriş Bölümü

Konu seçilir ve kısaca tanıtılır.

2. Gelişme Bölümü

Açıklayıcı anlatım ve kanıt sunulur.

3. Sonuç & Denetim

Sonuca bağlanır, yazım denetlenir.

- 2) Giriş bölümünde konuyu kısaca tanıtarak okurun ilgisini çekmek
- 5) Tamamlanan metni yazım ve noktalama açısından baştan sona denetlemek
- 3) Gelişme bölümünde açıklayıcı anlatım, kanıt ve örneklerle konuyu açmak
- 1) Yazılacak metnin konusunu ve okura iletilecek ana fikrini belirlemek
- 4) Sonuç bölümünde anlatılanları mantıksal gerekçeyle sonuca bağlamak

9 KISA CEVAP

Görseldeki şemada "Bilgi, karanlık yolu aydınlatan bir meşale gibidir; çünkü doğru yönü buldurur." cümlesi verilmiştir. Benzeyen, kendisine benzetilen ve benzetme yönünü yazınız.

Benzetme (Teşbih) Çözümleme Şeması

Anlatılan:
Bilgi

gibi

Benzetilen: Meşale
Yönü: Doğru yolu aydınlatır

Benzeyen: Bilgi; benzetilen: meşale; benzetme yönü: doğru yönü buldurup aydınlatması.

10 ŞİFRELE KELİME

İpuçlarındaki kavramları kutulara yazarak bir varlığı diğerine benzetme sanatının eş anlamlı adını bulunuz.

Fransa'da gezici kütüphanede kullanılan demir yolu taşıtı

1960'larda Ürgüp'ün köylerine kitap taşınan yük hayvanı

Mustafa Güzelgöz'ün halk arasındaki unvanı: ...

Kütüphaneci

Günümüzde gezici kütüphane olarak kullanılan büyük kara taşıtı

İşin adını bildiren fiilimsi türü: ...-fiil

Ödünç verme ve internet gibi çalışmaların genel adı

T R E N

M E R K E P

E Ş E K L İ

O T O B Ü S

İ S İ M

H İ Z M E T

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

TEŞBİH

11 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki fiilimsi şemasını inceleyerek cümlelerde koyu yazılan sözcüklerin görevini ve fiilimsi türünü yazınız.

İsim-fiil

İşin adını bildirir
incelemek

Sıfat-fiil

İsmi niteler
gelen / düzenlenen

Zarf-fiil

Nasıl / zaman
gülümseyerek

Cümle	Cümledeki görevi	Fiilimsi türü
Köye gelen otobüsü sevinçle karşıladık.	"otobüs" ismini nitelemiştir.	Sıfat-fiil
Dergileri incelemek bizi heyecandırdı.	Yapılan işin adını bildirmiştir.	İsim-fiil
Kitapları gülümseyerek çantalarına koydu.	Eylemin nasıl yapıldığını bildirmiştir.	Zarf-fiil
Özenle düzenlenen raflar çok güzeldi.	"raflar" ismini nitelemiştir.	Sıfat-fiil

12 ÇOKTAN SEÇMELİ

Numaralanmış dört fişte "gez-" fiil kökünden türetilmiş veya çekimlenmiş sözcükler verilmiştir. Hangi fişteki tırnak içi sözcük fiilimsi değildir?

1. fiş · gezmek

İsim-fiil (işin adı)

2. fiş · gezerek

Zarf-fiil (nasıl ulaştırdı)

3. fiş · gezilen

Sıfat-fiil (bölümleri niteler)

4. fiş · gezdik

Kip ve kişi ekli çekimli fiil

- A) 1. fiş: Hafta sonu sergiyi "gezmek" için sözleştik.
- B) 2. fiş: Köyleri tek tek "gezerek" yeni kitaplar ulaştırdı.
- C) 3. fiş: Rehberle "gezilen" bölümlerde nadir eserler vardı.
- D) 4. fiş: Sınıfça ilçemizdeki yeni kütüphaneyi dün "gezdik".

13 KISA CEVAP

Görseldeki kartta metinle ilgili A ve B soruları verilmiştir. Hangi sorunun yanıtı doğrudan metinden bulunur, hangisi için çıkarım yapmak gerekir?

A Sorusu (Metin İçi)

"Gezici kütüphanede kaç kitap ve hangi cihazlar bulunur?"
→ Yanıtı metinde doğrudan var

B Sorusu (Çıkarım / Öneri)

"Gelecekte bu araçlara hangi yeni hizmetler eklenebilir?"
→ Çıkarım yapılarak yanıtlanır

A sorusunun yanıtı doğrudan metindedir; B sorusu ise metin dışı öneri istediği için çıkarım gerektirir.

14 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

Görseldeki karşılaştırma kartına göre 1960'lı yıllardaki çalışma ile günümüz gezici kütüphane otobüslerinin ortak amacını ve temel farkını yazınız.

1960'lı Yıllar · Ürgüp

Mustafa Güzelgöz · 35 köy
Taşıt: Yük hayvanı (merkep)

Günümüz · Modern Araçlar

Otobüs · Bilgisayar · İnternet
Film gösterimi · 2000+ kitap

Ortak amaç uzak okura kitap ulaştırıp fırsat eşitliği sağlamaktır; temel fark taşıt ve teknoloji olanaklarıdır.